

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΔΡΑΜΑ - ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΘΕΑΤΡΟΥ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

«Το Εκπαιδευτικό Δράμα (*Drama in Education*) είναι μια μορφή θεατρικής τέχνης με καθαρά παιδαγωγικό χαρακτήρα. Μπορεί να διδαχθεί είτε ως ανεξάρτητο μάθημα τέχνης είτε παράλληλα να αξιοποιηθεί ως μέσο για τη διδασκαλία διαφόρων μαθημάτων του προγράμματος σπουδών» (Αυδή, Α. , Χατζηγεωργίου, Μ.).

Το Εκπαιδευτικό Δράμα αντλεί την θεωρία και τεχνική του από το θέατρο και διαμορφώνεται, τα τελευταία χρόνια, σε μια μορφή θεατρικής τέχνης με χαρακτήρα παιδευτικό.

Η διαφορά του με το θέατρο έγκειται κυρίως στην ανάληψη από τους μετέχοντες ενός ρόλου, ο οποίος δεν απαιτεί τις ιδιαίτερες υποκριτικές ικανότητες, οι οποίες απαιτούνται στο θέατρο, αλλά βασικός στόχος είναι να αποκτήσουν οι συμμετέχοντες την εμπειρία του ρόλου. Ταυτόχρονα διερευνώντας σταδιακά μαθαίνουν να χειρίζονται τη θεατρική μορφή και έρχονται σε επαφή με την τέχνη του θεάτρου.

Κατά τη διάρκεια του Δράματος οι συμμετέχοντες:

- μπαίνουν στη θέση ενός άλλου με σκοπό να τον καταλάβουν (ενσυναίσθηση)
- επινοούν φανταστικές ιστορίες με σε φανταστικό χώρο και χρόνο με αντικείμενα και συμβάντα που έχουν συμβολική αξία (φαντασία)
- αλληλεπιδρούν μέσα από στους ρόλους (επικοινωνία και αλληλεπίδραση)
- διερευνούν το θέμα, κατανοούν και εμπλουτίζουν τα νοήματα των εννοιών που σχετίζονται με αυτό και βρίσκουν εναλλακτικές αντιδράσεις σε διλήμματα (κατανόηση και ευελιξία)
- μέσα από τους ρόλους χρησιμοποιούν διαφοροποιημένα τη γλώσσα π.χ. άτομο με θέση εξουσίας, επαίτης, γέρος, παιδί κ.λπ. (ανακαλύπτουν τη φωνή τους και εμπλουτίζουν την έκφραση τους)
- κατανοώντας τον άλλον και τον κόσμο κατανοούν βαθύτερα τον εαυτό τους (αυτογνωσία)
- για να ανταπεξέλθουν στο ρόλο συγκεντρώνονται στη δράση (προσοχή και συγκέντρωση)

Σημαντικό χαρακτηριστικό της τεχνικής είναι ότι «ενισχύει τις γλωσσικές ικανότητες, καθώς ο παιγνιώδης χαρακτήρας του επιτρέπει στους μετέχοντες ελεύθεροι να πειραματίζονται στη γλώσσα» και να την προσεγγίζουν μέσα από τον προσωπικό τους τρόπο και όχι μέσα από καταναγκασμό (Woolland B. 1999)

Η ίδια «η φύση του εκπαιδευτικού δράματος, η οποία συμπεριλαμβάνει μια ουσιαστική κοινωνική μορφή αυτοϋποκινούμενης μάθησης» το καθιστά εξαιρετικά κατάλληλο για τους μαθητές της τυπικής εκπαίδευσης και τους εκπαιδευόμενους σε πλαίσια και δομές (Payne 2001)

Οι θεατρικές τεχνικές τις οποίες έχει υιοθετήσει το εκπαιδευτικό δράμα είναι οι παρακάτω:

- Θέατρο αγοράς/ Forum theatre
- Υλικά ανολοκλήρωτα/Unfinished materials
- Ακίνητη «παγωμένη» εικόνα / Still image
- Ζωντανή εικόνα/ living picture
- Τίτλοι
- Θέατρο εικόνων/ Image theatre
- Παρακολούθηση της σκέψης ρόλου/ Thought tracking
- Ανακριτική καρέκλα ή καρέκλα των αποκαλύψεων / Hot Seating
- Τηλεφωνικές συνομιλίες / Telephone conversations
- Αντικείμενα του ρόλου/ Objects of character
- Συλλογικός ρόλος / Collective Role
- Περίγραμμα του χαρακτήρα
- Ρόλος πάνω στον τοίχο/ Role on the wall
- Αναδρομή/ Flashback
- Προβολή στο μέλλον/ Flash forward
- Η τεχνική των πέντε επιπέδων νοήματος μιας πράξης της Heathcote

Θέατρο αγοράς/ Forum theatre

Από το ρωμαϊκό forum (αγορά), όπου γινόταν ανταλλαγή ιδεών και λύνονταν οι διαφορές και τα προβλήματα. Αποτελεί βασικό μέσο του θεάτρου των Καταπιεσμένων, ένα είδος πολιτικού θεάτρου. Ξεκίνησε από τον Augusto Boal στη Βραζιλία και διαπραγματεύεται κοινωνικά θέματα. Ενεργοποιεί το θεατή ώστε να γίνει δρών-θεατής (spect-actor), να συμμετέχει στη λύση του προβλήματος να άρει με έναν τρόπο την προσωπική ή κοινωνική καταπίεση. Ηθοποιοί και θεατές, όλοι εμπλέκονται και συνδημιουργούν. Υπάρχει ο joker ή facilitator (μεσολαβητής), ο οποίος δίνει διεξόδους σε τυχόν προβλήματα. Μπορεί να παγώσει μια σκηνή ενώ το κοινό ανά πάσα στιγμή παρεμβαίνει στη δράση.

Υλικά ανολοκλήρωτα/Unfinished materials

Στους μετέχοντες παρουσιάζεται ένα υλικό το οποίο δεν έχει την τελική, πλήρη του μορφή. Τέτοιο υλικό μπορεί να είναι ένα απόσπασμα από μια επιστολή, ένα μέρος από ένα κείμενο, κομμάτια ενός αγγείου κ.λπ.

Οι μετέχοντες καλούνται με βάση τις πληροφορίες, τις οποίες μπορούν να αντλήσουν από το υλικό, και τις υποθέσεις, τις οποίες θα κάνουν να διερευνήσουν το θέμα, και να το διαπραγματευτούν μέσω της δράσης τους.

Με αυτόν τον τρόπο θα δημιουργήσουν οι ίδιοι την ιστορία του δράματος.

Ακίνητη «παγωμένη» εικόνα / Still image

Οι μαθητές επινοούν μια «παγωμένη» εικόνα, χωρίς λόγια, για να αποδώσουν, με αυτόν τον τρόπο μια σημαντική στιγμή, μια διάθεση ή έναν συμβολισμό.

Η ακίνητη εικόνα δεν είναι στατική, αλλά εμπεριέχει ενέργεια.

Η «παγωμένη» εικόνα εξασκεί τους μαθητές στη γλώσσα του σώματος, τη χρήση του χώρου και την αφήγηση.

Ζωντανή εικόνα / living picture

Παγωμένη εικόνα που ζωντανεύει με κίνηση και φωνή.

Τίτλοι

Οι συμμετέχοντες δίνουν τίτλο στην «παγωμένη» εικόνα ή στη σκηνής που ζωντάνεψε από την ζωντανή εικόνα. Οι διάφοροι τίτλοι έχουν ενδιαφέρον καθώς αναδεικνύουν τις διαφορετικές ερμηνείες.

Θέατρο εικόνων/ Image theatre

Την έναρξή του αποτελούν οι ζωντανές εικόνες /living pictures ή μια ακίνητη εικόνα /still image. Στη συνέχεια τα παιδιά μπορούν να περνούν από στατικότητα σε κίνηση ή αντίστροφα, να παρουσιάζουν ένα γεγονός, ένα συναίσθημα, μια κατάσταση και τελικά να επινοούν την εξέλιξη μιας ιστορίας.

Παρακολούθηση της σκέψης ρόλου/ Thought tracking

Με αυτόν τον τρόπο, ενδυναμώνεται ο ρόλος και αξιολογείται το έργο. Ενώ κάποιος υποδύεται ένα ρόλο, ο δάσκαλος σταματά τη δράση και δείχνει ένα μαθητή. Αυτός/-ή θα απαντήσει, «μέσα» σε ρόλο, σε μια ερώτηση για το πώς νιώθει ή τι σκέφτεται. Αυτή η άσκηση μπορεί, επίσης, να εφαρμοστεί και σε μια «παγωμένη» ομάδα μαθητών, οι οποίοι θα εκφράζουν δυνατά τις σκέψεις τους, σαν ηχητική υπόκρουση στη δράση

Ανακριτική καρέκλα ή καρέκλα των αποκαλύψεων/ Hot Seating

Ένας μαθητής κάθεται σε μια καρέκλα και καλείται να απαντήσει σε καυτά ερωτήματα, καθοριστικά για την εξέλιξη της δράσης. Οι υπόλοιποι του κάνουν ερωτήσεις κι εκείνος απαντά «μέσα» στο ρόλο σαν να είναι ο ίδιος ο ρόλος, σε σχέση με τις πράξεις, τα κίνητρα,

τις σκέψεις, τις αξίες του κ.λπ. Οι υπόλοιποι που κάνουν τις ερωτήσεις μπορούν να είναι επίσης σε κάποιο ρόλο, μπορεί και όχι. Δεν προηγείται καμιά προετοιμασία.

Αυτή η τεχνική χρησιμοποιείται για να γίνει εμβάθυνση σε ρόλο ή να αντληθούν περισσότερες πληροφορίες για το έργο, ή να συνθέσουν μια δράση θεατρική.

Γενικά η εύστοχη ανάκριση στη συγκεκριμένη δραστηριότητα έχει ως αποτέλεσμα τον εμπλουτισμό του ρόλου αφενός και αφετέρου τη εμβάθυνση της ανθρώπινης συμπεριφοράς.

Αντικείμενα του ρόλου/ Objects of character

Ο εκπαιδευτικός επιλέγει και φέρνει στην ομάδα αντικείμενα ενδεικτικά κοινωνικού και ψυχολογικού προφίλ τα οποία μπορούν να αποκαλύψουν στοιχεία χαρακτήρων κάποιου συγκεκριμένου ρόλου ή ρόλων προς επινόηση.

Τέτοια αντικείμενα μπορεί να είναι ρούχα, αξεσουάρ, προσωπικά αντικείμενα, επιστολές, φωτογραφίες κ.α. Οι συμμετέχοντες με βάση τις πληροφορίες που μπορούν να αντλήσουν από αυτά και με υποθέσεις που μπορούν να κάνουν θα φτιάξουν ρόλους και θα δημιουργήσουν θεατρική σύνθεση.

[Η τεχνική του θεάτρου «Αντικείμενα ενός ρόλου», έτσι όπως περιγράφεται, είναι προσαρμοσμένη για το θεατρικό παιχνίδι]

Συλλογικός ρόλος / Collective Role

Τον ρόλο ενός χαρακτήρα τον υποδύονται πάνω από ένας μαθητές ταυτόχρονα. Για παράδειγμα, κάθε μαθητής μπορεί να εκφράσει μια διαφορετική οπτική της προσωπικότητας του ίδιου χαρακτήρα. Πρόκειται για διερευνητική τεχνική που τη χρησιμοποιούμε στον αυτοσχεδιασμό. Μπορεί να εφαρμοστεί σε πολυάριθμη ομάδα.

Ο διάδρομος της συνείδησης/ Conscience alley

Οι μαθητές στέκονται σε δύο παράλληλες σειρές και ανάμεσά τους υπάρχει ένας μικρός διάδρομος, από όπου περνάει ένας χαρακτήρας. Οι υπόλοιποι αποτελούν τη φωνή της συνείδησης και του φωνάζουν τις σκέψεις που κάνει ο ίδιος, αλλά και οι άλλοι γι' αυτόν.

Συνήθως ο διάδρομος συνείδησης χρησιμοποιείται για έναν χαρακτήρα που βρίσκεται σε δίλημμα. Οι δύο πλευρές του διαδρόμου εκφράζουν τις καλές και τις κακές σκέψεις, τα υπέρ και τα κατά. Ο χαρακτήρας στο τέλος του διαδρόμου θα πρέπει να έχει πάρει την απόφασή του.

Περίγραμμα του χαρακτήρα

Ένα μέλος της ομάδας ξαπλώνει πάνω σε χαρτί του μέτρου σε μια πόζα την οποία, όπως ο ίδιος πιστεύει, θα είχε ο ρόλος, τον οποίο η ομάδα καλείται να διερευνήσει. Κάποιοι από τα υπόλοιπα μέλη σχεδιάζουν στο χαρτί το περίγραμμα του κορμιού του. Το χαρτί αναρτάται

σε τοίχο. Καθώς η δράση αναπτύσσεται οι συμμετέχοντες καλούνται να γράψουν μέσα στο περίγραμμα σκέψεις ή συναισθήματα του ρόλου και έξω από το περίγραμμα σκέψεις και συναισθήματα δικά τους ή των άλλων προσώπων του δράματος με σκοπό να διερευνήσουν και να κατανοήσουν σε βάθος τον ρόλο.

Αναδρομή/ Flashback και προβολή στο μέλλον/ Flash forward

Προβολή στο μέλλον/ Flash forward είναι η διαδικασία κατά την οποία παίζονται από το παρελθόν κάποιες σημαντικές στιγμές και γεγονότα που συνδέονται άμεσα με τη σκηνή που διερευνάται.

Προβολή στο μέλλον/ Flash forward είναι η διαδικασία κατά την οποία η ομάδα δημιουργεί και παριστά ένα γεγονός το οποίο πιθανόν να συμβεί στο μέλλον, αμέσως ή και αργότερα μετά τη σκηνή, που διερευνάται.

Η τεχνική των πέντε επιπέδων νοήματος μιας πράξης της Heathcote

- action/τι κάνω
- motivation/ με ποιο κίνητρο
- investment/τι προσδοκώ
- model/ από πού την έμαθα αυτή τη στάση και πως γνωρίζω ότι είναι η κατάλληλη stance/ οι αξίες μου επιτρέπουν τέτοια στάση τι άνθρωπος είμαι με αυτή τη συμπεριφορά

Δάνειο από το εκπαιδευτικό δράμα για την διερεύνηση & αποκάλυψη του νοήματος μιας πράξης, δράσης, συγκίνησης, ώστε το παιδί να μάθει να εμβαθύνει στα πράγματα